

#OstaniKodKuce

FEMPLATZ

MAGAZIN

**VANREDNO
IZDANJE**

BROJ 3

Urednice:

Kosana Beker, Biljana Janjić i Monika Husar

Autorke tekstova:

**Kosana Beker, Biljana Janjić, Valentina Lepojević, Maja
Mirkov, Sonja Kojić i Mima Gavrilov**

SADRŽAJ:

1. Korona virus stavlja žene na prvu liniju odbrane... 3
2. UN Women: Osam načina da osiguramo da odgovor na COVID-19 ne izostavi žene..... 4
3. Raskri(n)kavanje – Projekat portala Krik..... 5
4. Poverenje i podrška donatora: Osnova uspešnog rada organizacija civilnog društva i društvenih pokreta tokom COVID-19 pandemije..... 6
5. Jedna od nas: Intervju sa Suzanom Nikolajević... 10
6. Seksizam u doba korone..... 14
7. Zaštita od nasilja..... 15
8. Bez zaštite za privedene tokom vanrednog stanja.... 18
9. Osobe sa invaliditetom i zabrana kretanja..... 22
10. FemPlatz mame – Šta rade mame u izolaciji?..... 24
11. Prva iskustva iz rada Amity telefonskog savetovališta za starije za vreme virusa korona..... 27
12. Kutak za tinejdžerke..... 29
13. #OstaniKodKuce Preporuka..... 30
14. Poseban dodatak: Zaštita ljudskih prava, COVID-19 edicija..... 32

Korona virus stavlja žene na prvu liniju odbrane

Pandemija korona virusa (Covid-19) preko noći je promenila naše živote, naša društva i svet u celini. Svedočimo velikim promenama u našim životima, prilagođavamo se ovoj situaciji iz dana u dan, ali se već na samom početku ove velike zdravstvene krize u svetu pokazalo da pandemija, odnosno, mere koje se preduzimaju drugačije utiču na žene i muškarce. Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) objavio je kratku analizu iz rodne perspektive i ukazao na veći uticaj i lošiji položaj žena:

- ✓ **Žene su na prvoj liniji odbrane:** većina zdravstvenih radnika i medicinskih sestara širom Evrope i sveta su žene.
- ✓ **Postoji opravdana zabrinutost da će doći do velikog gubitka radnih mesta u profesijama u kojima dominiraju žene:** uslužne delatnosti (frizerke, kozmetičarke, higijeničarke i slično), zaposlene u trgovinama, turističke radnice, kabinsko osoblje avio kompanija već rade na nesigurnim poslovima, na kojima neće biti plaćeni ukoliko ne rade niti imaju mogućnost da koriste plaćeno bolovanje. One će imati problem da prežive, da plate račune, rentu i obezbede osnovne životne namirnice.
- ✓ **Neplaćeni rad (nega) koju obavljaju žene će se povećati:** neplaćeni rad (briga i nega) posebno će se povećati sa zatvaranjem škola i radnih mesta. Situacija će biti još teža za samohrane roditelje, posebno kada mogućnosti neformalne nege dece nisu dostupne.
- ✓ **Fizičko distanciranje nije mogućnost za sve:** stariji ljudi i osobe sa invaliditetom često zavise od podrške drugih, što fizičko distanciranje čini gotovo nemogućim. Podaci iz Evropske unije pokazuju da je 83% žena među profesionalnim negovateljima koji pružaju podršku starijim osobama i osobama sa invaliditetom.
- ✓ **Nasilje prema ženama u porodici se povećava u kriznim vremenima:** žene provode duže vremenske periode sa nasilnim partnerima u kući, pa su duže izložene nasilju. Takođe, boravak u kući sa nasilnikom otežava pozivanje SOS telefona, odnosno, prijavljivanje nasilja. Kada se kriza završi, njima će biti još teže da napuste nasilnika, zbog finansijske nesigurnosti koja će uslediti. U ovom slučaju, rođaci i komšije mogu da imaju veliku ulogu, mogu da prijave nasilje ukoliko sumnjaju da su žene izložene nasilju, posebno ako žena nije u mogućnosti da pozove pomoć.
- ✓ **Potrebno je više žena na pozicijama odlučivanja:** medicinske sestre, prodavačice i druge profesije u kojima dominiraju žene, nalaze se na prvoj liniji odbrane, ali i u

vreme krize, muškarci donose odluke. To znači da su žene izostavljene iz odlučivanja o stvarima koje utiču na njihove živote i zdravlje.

- ✓ **Posebni izazovi u vezi sa javnim prevozom:** Žene koriste javni prevoz više od muškaraca. To ih dovodi u veći rizik da dođu u kontakt sa virusom, posebno ako moraju da idu na posao, da odu lekaru ili u nabavku. Ovo se posebno odnosi na samohrane majke, koje često ne mogu da priušte sopstveni automobil. U državama su uvedene restrikcije kretanja, pa je i javni prevoz ukinut ili znatno smanjen, što dodatno pogoršava situaciju ženama koje se oslonjene na gradski prevoz.
- ✓ **Mere koje se preduzimaju moraju da uključe različite potrebe žena i muškaraca:** odgovor donosilaca odluke mora da uvaži različita iskustva sa kojima se žene i muškarci suočavaju tokom pandemije, kako bi se osiguralo da svako dobije pomoć i podršku koja mu/joj je najpotrebnija. Neophodno je imati podatke razvrstane po polu da bi se u potpunosti razumelo kako su žene i muškarci pogođeni virusom. Razvrstani podaci su potrebni o obolelim osobama, ali i o ekonomskom uticaju, raspodeli rada u domenu nege i nasilju u porodici. Neophodno je da donosioci odluka pridaju veću važnost veoma važnom radu onih koji su na prvoj liniji odbrane u toku zdravstvene krize, kao što su zdravstveni radnici, oni koji obavljaju kućnu brigu i negu i slično.

UN WOMEN:

OSAM NAČINA DA OSIGURAMO DA ODGOVOR NA COVID-19 NE IZOSTAVI ŽENE

1. Omogućiti pristup podacima razvrstanim po polu
2. Uključiti rodnu ekspertizu u timove koji odgovaraju na krizu
3. Podržati žene koje su najizloženije tokom odgovora na krizu
4. Uključiti žene u procese donošenja odluka u okviru odgovora na krizu
5. Osigurati da su poruke o javnom zdravlju usmerene na sve žene
6. Osnažiti ekonomsku otpornost žena
7. Omogućiti dostupnost osnovnih zdravstvenih usluga ženama i devojčicama
8. Prioritizovati servise za prevenciju i odgovor na rodno zasnovano nasilje

Kako da se zaštitite od lažnih vesti o korona virusu?

Veoma je važno da u vreme pandemije svi budemo dobro informisani jer od toga zavisi naše zdravlje i dobrobit. Međutim, na društvenim mrežama, pored veoma korisnih informacija koje ljudi prenose, često se šire netačne informacije. Zbog toga je Portal Krik pokrenuo [Live blog o dezinformacijama o korona virusu](#), gde se mogu naći proverene informacije o aktuelnoj situaciji u vezi sa korona virusom.

Kako da se zaštitite od laži o koronavirusu

Zbog ogromnog broja netačnih informacija i opasnih saveta o koronavirusu, Raskrikavanje vam donos pet saveta koje treba da imate na umu kada čitate vesti ili društvene mreže, kako ne biste bili obmanuti.

1 Ne verujte savetima „kume sa pulmologije“, „drugarice Nine koja živi u Milanu“, „brata koleginiće koji radi kao lekar u Kini“...

Ovih dana vrlo su česte cirkularne poruke sa netačnim informacijama i opasnim savetima. Ukoliko dobijate poruke koje počinju sa „ovo je poruka od ortaka čija majka 20 godina radi na Infektivnoj, zna šta priča, ja joj verujem“ i slično - imajte na umu da je to najverovatnije laž.

Poruke vam možda stižu od osoba kojima verujete, ali im je originalni izvor nepoznat.

U najvećem broju slučajeva reč je o lažima i dizanju panike.

2 Ne verujte čak ni informacijama koje vam šalju ljudi kojima inače verujete.

Svi mogu da budu obmanuti, pa i oni kojima verujete i čije mišljenje cenite.

Imajte na umu da ljudi često dodaju ili prećutkuju bitne informacije kako bi delovale dramatičnije ili bitnije, kao i zbog selektivnog pamćenja, nedovoljne informisanosti i ne nužno iz loše namere. Probajte da proverite te informacije na, recimo, sajtu SZO, ili se obratite nama da proverimo.

3 Ne verujte onome što pročitate što odudara od zvaničnih informacija - beli luk i mazanje ulja u nos vas neće zaštititi.

Zvanične institucije dale su spisak simptoma i uputstava koje treba slediti da bismo se zaštitili od koronavirusa: redovno pranje ruku, distanca od najmanje metar-dva od drugih ljudi, posebno onih koji kašlju i kijaju, dezinfikovanje površina i samoizolacija ukoliko primetite neke simptome koji uključuju kašalj, temperaturu i slično.

Sva ostala uputstva i saveti na koja naiđete - od toga da pijete toplu vodu na 15 minuta, preko toga da se prejedate belim lukom i mažete unutrašnjost nosa uljem, do toga da pijete 15 puta veću dozu vitamina C od preporučene - treba da odbacite, ili makar uzmete s rezervom.

4 Ne verujte ni „naučnicima iz Masačusetsa“

Imajte na umu da svako danas može da napiše bilo kakve savete o bilo čemu i da tvrdi da je to rekao naučnik sa Stenforda, računajući da niko neće to da proverava.

Čak i ako piše u medijima ili na društvenim mrežama da neke informacije, otkrića ili saveti potiču od „naučnika sa Stenforda“ ili bilo kog drugog univerziteta na svetu, ne verujte do kraja. Često se ispostavlja da takav naučnik ne postoji, a ako i postoji da to nije izjavio.

5 Sumnjajte čak i u kredibilne medije

Čak i mediji koji nemaju tradiciju plasiranja lažnih vesti, u vanrednim situacijama mogu da se „okliznu“ češće nego inače.

Ukoliko je informacija koja se iznosi bombastična, dramatična, senzacionalna, budite naročito oprezni. Pošaljite nam link ka tekstu da proverimo.

Nemojte šerovati informacije u koje niste 100% sigurni. Proverite ili nam pošaljite da mi proverimo.

Relevantni izvori: www.who.int, www.chinacdc.cn, www.cdc.gov, www.ecdc.europa.eu, covid19.rs, snopes.com.

Raskrikavanje se možete obratiti putem Tvitera, Fejsbuka ili mejlom na raskrikavanje@krik.rs.

raskrikavanje.rs

facebook.com/raskrikavanje
twitter.com/raskrikavanje

Poverenje i podrška donatora: osnova uspešnog rada organizacija civilnog društva i društvenih pokreta tokom COVID-19 pandemije

Pandemija COVID-19 koja je proglašena u martu 2020. godine donela je strukturalne i suštinske promene u funkcionisanju svakog pojedinca, sistema, države i društva. Organizacije civilnog društva i društveni pokreti daju značaja doprinos u ublažavanju posledica pandemije, kroz direktan rad sa najugroženijim grupama stanovništva, humanitarnu pomoć, praćenje i ukazivanje na kršenja ljudskih prava, zagovaranje za ravnopravnost i razvoj slobodnog društva.

Ova situacija promenila je način rada organizacija i aktivista/aktivistkinja, kroz organizovanje rada od kuće, preusmeravanje na online komunikaciju i osmišljavanje digitalnih sadržaja, iako mnoge organizacije nemaju kapacitete i resurse za ovako velike promene u načinu rada. Projektne aktivnosti se preformulišu, odlažu, a fokus i snaga se usmeravaju na umanjene zdravstvenih, društvenih, ekonomskih i političkih posledica COVID-19. Promene su donele i dodatne brige oko održivosti, zaštite zaposlenih/angažovanih osoba i volontera/volonterki, održavanju stalnog kontakta sa korisnicima/cama

posebno onim iz višestruko diskriminisanih grupa.

Podrška i razumevanje donatora su ključni u ovom periodu ne samo za sprovođenje aktivnosti koje umanjuju posledice COVID-19 već i za obezbeđivanje održivosti organizacija civilnog društva, koje će se suočavati sa sistemskim društvenim promenama i zaštitom ljudskih prava, posebno u zemljama u kojima je sužen prostor za delovanje organizacija civilnog društva i društvenih pokreta.

Organizacije širom sveta prepoznale su potrebu za fleksibilnošću u upotrebi grantova. [Međunarodna mreža organizacija CIVICUS](#) uputila je otvoreno pismo¹ donatorima u kojem daje nekoliko načina za prilagođavanje pristupa koji bi obezbedio više fleksibilnosti, sigurnosti i stabilnosti:

Slušajte organizacije i partnere i zajedno istražite načine kako da najbolje odgovorite na kriznu situaciju i imajte poverenja da oni

¹ Prevod otvorenog pisma „Donatori moraju da obezbede otpornost civilnog društva tokom pandemije COVID-19“ na srpski jezik dostupan je na <http://femplatz.org/library/2020-03-19-CIVICUS-Otvoreno-pismo-donatorima.pdf>, originalan tekst, na engleskom jeziku, dostupan

na: <https://www.civicus.org/index.php/media-resources/media-releases/open-letters/4346-open-letter-donors-and-supporters-must-act-to-ensure-civil-society-resilience-against-covid-19-pandemic>

najbolje znaju šta im je potrebno u kontekstu u kojem deluju;

»»»» *Ohrabrite ponovno osmišljavanje i promenu dinamike planiranih aktivnosti i izveštaja i obezbedite jasne smernice kako da partneri traže dozvolu za takve izmene;*

»»»» *Podržite nove i kreativne načine stvaranja kulture solidarnosti i interakcije dok se pridržavate fizičke distance i drugih mera opreza;*

»»»» *Ponudite veću fleksibilnost tako što ćete drugačije organizovati isplate u skladu sa trenutnim potrebama, preusmeriti postojeće projekte i grantove u sredstva bez ograničenja ili obezbediti dodatna sredstva kako biste izgradili rezerve ili pokrili neočekivane troškove.;*

»»»» *Pojednostavite izveštavanje, procedure apliciranja i vremenske okvire tako da organizacije civilnog društva mogu bolje da fokusiraju svoje vreme, energiju i resurse da podrže najranjivije osobe umesto da budu opterećene zahtevnim izveštavanjem i proverama organizacija.*

Ženske organizacije i feministički pokreti širom sveta su prepoznati kao najvažniji agenti promene u postizanju rodne ravnopravnosti, borbe protiv rodno zasnovanog nasilja i kao ključni faktori u procesima izrade javnih politika i zakona koje se bave rodnom ravnopravnošću.² Sužavanje prostora delovanja za organizacije civilnog društva ili procesi nametanja restrikcija na funkcionisanje civilnog društva imaju veoma negativne posledice na sve organizacije, ali ovaj negativni trend najteže pogađa ženske organizacije i pokrete. **U patrijarhalnim društvima koje karakteriše rodno zasnovana diskriminacije i nejednaka zastupljenost žena u političkom i društvenom životu, ženske organizacije i feministički pokreti su možda jedini prostor za borbu za rodnu ravnopravnost.**³

Organizacija AWID⁴ je prepoznala da u „ovom trenutku nesigurnosti, progresivni donatori imaju ključnu ulogu u podržavanju pokreta koji odgovaraju na društvene, političke i ekonomske uticaje pandemije“. AWID daje nekoliko važnih preporuka donatorima kako da podrže organizacije i pokrete u ovom trenutku:

»»»» *Obezbedite produžetak svih tekućih projekata bez dodatnih troškova. Ne možemo da očekujemo da se posao*

² Donor support to southern women's rights organizations, OECD findings, OECD DAC network on gender equality, 2016

³ Wassholm, K., Suffocating the movement – shrinking space for women's rights, Kvinna til Kvinna, 2018

⁴ AWID je globalna feministička mreža organizacija i pokreta koja radi na postizanju rodne pravde i ostvarivanja ženskih prava širom sveta. Više na <https://www.awid.org/>

nastavi kao i obično, posebno kod organizacija koje su na prvim linijama organizovanja zajednice. Produžetak rokova implementacije projekata treba da budu uobičajena praksa za odgovorno finansiranje u trenucima krize;

S obzirom da se mnogi događaji otkazuju u 2020. godini, obezbedite da se budžeti planirani za putovanja i slični troškovi preusmeravaju na feminističku solidarnost i nove oblike organizovanja, uključujući mreže podrške u zajednici, nove prakse solidarnost i ekonomije brige, usluge koje uključuju podršku i prevenciju nasilja. Ovo nije trenutak da čuvamo budžete planirane za različite događaje. Trenutak je da hrabro preusmerimo novac;

Ojačajte, proširite i prioritizujte grantove za zajednice koje su najviše pogođene, uključujući i one koje rade na intersekcionalnim pitanjima feminističkog aktivizma, ekonomske pravde i pokreta koje vode osobe sa invaliditetom, hroničnim bolestima, LGBTIQ zajednice i druge koje se bave pristupom zdravlju i ekonomiji zasnovanim na ljudskim pravima. Dok planirate preusmeravanje budžeta, uzmite u obzir grantove za hitne situacije, nova sredstva u partnerstvu sa drugim donatorima ili obnavljanje postojećih partnerstava za organizacijama. U

svakom slučaju, obratite pažnju da procesi apliciranja za projekte opterećuju organizacije u najmanjoj mogućoj meri i da budu odobreni u što kraćem periodu;

Podržite kolektivnu brigu i holističku bezbednost. Da li je to kroz dodatne grantove, kroz institucionalnu podršku ili (u najmanju ruku) izjave solidarnosti, obezbedite da partneri mogu da koriste novac za psihosocijalnu, fizičku i digitalnu bezbednost, brigu i dobrobit zaposlenih i zajednica;

Ukoliko to već niste uradili, obezbedite da svi grantovi budu institucionalni i fleksibilni (u idealnom slučaju na nekoliko godina). Ovaj trenutak potcrtava apsolutnu potrebu za agilnošću i jasnim strategijama koje su zasnovane na realnostima i kontekstu zajednica. Ova kriza je samo simptom širih sistematskih problema u upravljanju društvima i ekonomijom i iskorišćavanju naše planete. Hajde da obezbedimo da društveni pokreti i zajednice koje imaju rešenja za transformaciju sveta imaju dovoljno resursa da ova rešenja sprovedu u praksu;

Gde je to korisno, investirajte u inovativne tehnologije partnera, virtuelno organizovanje i digitalnu bezbednost;

- Budite iskreni o svojim procesima. Podelite što je moguće brže i

transparentnije kako prilagođavate finansiranje u ovom trenutku. U isto vreme, ovaj trenutak je izazovan i nepredvidiv za sve – obratite pažnju na kolektivnu brigu, podržite zaposlene i partnere i izgradite prostor za refleksiju i ponovnu procenu procesa;

Kao i uvek, zagovarajte kod drugih donatora da preuzmu slične korake i da obezbede resurse uz solidarnost sa društvenim pokretima u ovo vreme krize. To uključuje zagovaranje za rodne analize finansiranja zdravstva i obezbeđivanje sredstava za feminističke pokrete koji odgovaraju na trenutnu krizu.⁵

Organizacije civilnog društva i društveni pokreti su uglavnom među prvima koji ukazuju na probleme i izazove sa kojima se

suočavaju najugroženije grupe građana i građanki i rade na obezbeđivanju podrške, pružanju usluga, zaštiti prava. Ovo je trenutak kada svi donatori moraju da reaguju – **svaka organizacija koju podržavate suočava se sa brojnim izazovima u ovom trenutku bez obzira na oblast delovanja.** Pitajte ih šta im je potrebno, da li su im potrebna dodatna sredstva, da li su zaposleni/angažovani i volonteri/volonterke bezbedni, da li mogu da pokriju redovne operativne troškove, kako možete da ih podržite da usluge stignu do zajednice i onih kojima su najpotrebniji. **Trenutna kriza, ali i ublažavanje dugoročnih negativnih društvenih posledica mogu se savladati kroz solidarnost, zajednički rad, poverenje i odgovornost.** A svrha i delotvornost rada organizacija i društvenih pokreta bez adekvatne podrške donatora znatno su umanjene u ovom trenutku.

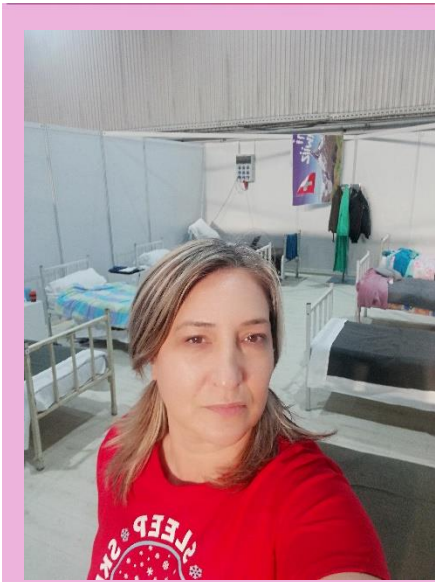
⁵ Deo teksta "What does resourcing for social movements look like when the entire ecosystem is under threat?" Kellea Miller, 06.04.2020, dostupno na: [https://www.awid.org/news-and-](https://www.awid.org/news-and-analysis/what-does-resourcing-social-movements-look-when-entire-ecosystem-under-threat)

[analysis/what-does-resourcing-social-movements-look-when-entire-ecosystem-under-threat](https://www.awid.org/news-and-analysis/what-does-resourcing-social-movements-look-when-entire-ecosystem-under-threat)

JEDNA OD NAS: Intervju sa Suzanom Nikolajević

Medicinska sestra, večita optimistkinja koja život gleda kroz ružičaste naočare, svetska putnica, kvizomanka, fitness zaluđenica

Iskustva iz privremene bolnice ili neki drugačiji odlazak na sajam u Novom Sadu

Pre nego sto je proglašena pandemija, ti si bila u Švajcarskoj. Kakvo je bilo stanje u Švajcarskoj tada, da li su već bila uvedena neka ograničenja? Ispričaj nam kako si se vratila u Srbiju.

Dok sam bila u Švajcarskoj, priče o korona virusu bile su prisutne svuda u medijima, ali nikakva ograničenja još uvek nisu bila uvedena. Trebalo je da letim 12. marta iz Švajcarske, ali taj let je bio otkazan. Kasnije smo saznali da je let bio otkazan jer je bilo jako malo putnika, a ne zbog cele situacije. Na aerodromu je tek poneko sporadično bio sa maskom, uglavnom ljudi nisu bili zaštićeni.

13. marta sam otputovala za Nemačku i odatle sam letela za BGD. Ni tamo na aerodromu apsolutno ni zaposleni ni putnici nisu nosili maske. Tek poneko je imao masku, ali i ovde samo sporadično.

Šta se dešavalo nakon tvog povratka u Srbiju? Da li si dobila rešenje o samoizolaciji? Kako si provodila vreme?

Na BG aerodromu niko nas ništa nije pitao, niti zaustavio, niti uručio bilo šta, iako se uveliko pričalo da će to početi. To je bio petak, 13. mart. Dok sam išla sa aerodroma ja sam se konsultovala sa svojom načelnicom na poslu šta da radim i svojevolski i na sopstvenu inicijativu sam odlučila da idem kući, u samoizolaciju. Rešila sam da sačekam ponedeljak, dok ne vidim sa nadređenima na poslu šta i kako dalje.

Do ponedeljka su već bile uvedene razne mere i restrikcije, tako da sam ja samo nastavila da budem kod kuće u izolaciji. Niko mi nikakvo rešenje nije uručio, ali sam ja ponovo samoinicijativno nazvala Zavod za javno zdravlje u Pančevu, uzeli su mi podatke i nakon nekoliko dana kasnije mi je na kućnu adresu dostavljeno rešenje na 14 dana kućne izolacije.

Svakodnevno su me zvali studenti i lekari sa Medicinskog fakulteta, pitali kako sam i da li imam neke simptome. Isto tako, dva puta dnevno su me zvali iz policije, sporadično su i dolazili na vrata, da izađem da proveru da li sam kod kuće.

Kad mi je istekao poslednji dan izolacije, ja sam zvala sve službe redom, da bih bila sigurna, pošto su u međuvremenu uvedene mere da se svima, ko je od 14. marta ušao u zemlju, produžava izolacija na 28 dana. A ja sam ušla 13. marta. Zvala sam policiju, oni su mi rekli da ja ne spadam u tu grupu. Ponovo sam zvala Zavod za javno zdravlje u Pančevu, pa su mi i oni rekli da ja ne spadam u tu grupu i da faktički više nisam u izolaciji. Nakon toga sam zvala dežurnog epidemiologa u Pančevu, koji mi je rekao da se opustim, uživam i da idem da radim. Srećom pa nisam otišla na posao još čitavu nedelju jer su mi smene tako organizovane na poslu da nisam morala odmah da počnem da radim.

Kako si saznala da imaš Covid-19? Možeš li da nam opišeš šta se dešavalo?

U međuvremenu su doneli uredbu da svi zdravstveni radnici treba da se testiraju po završetku izolacije, a pre nego što se vrate na posao. U subotu 4. aprila sam otišla da se testiram u Vršcu, a u nedelju ujutro su mi javili da sam jedina pozitivna i da ću najverovatnije morati da idem u bolnicu koja je organizovana na sajmu u Novom Sadu jer su u međuvremenu doneli nove mere – da svi koji su pozitivni ne mogu da

budu u kućnoj izolaciji, već moraju da budu negde smešteni.

Zvali su me iz Pančeva, neka doktorica koja je bila veoma ljubazna. Rekla mi je da moram da idem u bolnicu, ali da im je drago da nemam nikakve simptome i da sam dobro. Rekla je da idem tamo, da niko ne zna tačno na koliko dugo, samo da idem tamo i to hitnim kolima. Nas osmoro iz Vršca su sproveli vozilom Hitne pomoći za Novi Sad.

Znamo da si sada u privremenoj bolnici na sajmu u Novom Sadu. Kako provodiš vreme, da li si zadovoljna zdravstvenom negom, da li se ljudi druže? Koliko otprilike ima žena? Da li su žene na bilo koji način izložene seksualnom uznemiravanju ili nepoželjnim komentarima?

Što se tiče sajma, mogu da kažem iz ličnog ugla, što ne znači da ga i drugi tako doživljavaju. Prilično je sve prostrano i čisto, u principu su mnogo bolji uslovi nego u bilo kojoj bolnici u Srbiji. Razmaci između kreveta su poprilični, sve je čisto, sada je i toplo. Samo prvi dan nije bilo toplo jer smo mi u ponedeljak prvi došli na sajam, pa dok se zagrejalo. Taj prvi dan, odnosno, prve noći bilo je malo hladnjikavo, ali ništa strašno.

Taj prvi dan nas je bilo možda tridesetak, a sada je utorak 14. april i ima nas oko 170 sigurno. Ima mnogo više muškaraca nego žena. Naravno, žene i muškarci su odvojeni po sobama, ima čitav jedan deo gde su samo žene, dok su muškarci u drugom delu. Ljudi se baš druže i mogu da kažem

da je u suštini sjajna atmosfera. Svi se šale i družu, ali ovde je 99% ljudi ili bez simptoma ili sa veoma blagim simptomima. Za ovih pet dana, bilo je troje ljudi kojima se stanje pogoršalo, nije im spadala temperatura i prelazila je 38C. Oni su prebačeni na Klinički centar Vojvodine, ovde u Novom Sadu. Osoblje je i više nego sjajno, apsolutno za svako divljenje. Smenjuju se na četiri sata po njih četvoro. Dva puta dnevno imamo vizite, u svakoj smeni su lekar i sestre i tehničari. Nakon što je broj smeštenih porastao na 90 i preko, smene su duplirane, pa sada imamo smenu od njih osmoro. Stvarno ih je dovoljno i stalno su u sali, obilaze nas. U svakoj smeni je dva do tri lekara, a ostalo je drugo medicinsko osoblje. Svi su zaštićeni, imaju zaštitna odela, prijanjajuće maske. Imamo potpunu slobodu, kome god da nešto treba, da kažemo, da tražimo, a oni svaka četiri sata podnose neke izveštaje u kojima navode i šta mi tražimo. Sve što smo do sada tražili nam je i obezbeđeno. Doneli su nam sto za stoni tenis, Sony PlayStation... Hrana stiže posebno upakovana, ručak je topao i pakovan je u kutije od stiropora, svaki dan ima voća, ima čokoladica, slatkiša, keksića I sve je posebno upakovano. Flaširanu vodu nam donose svaki dan, imamo razne čajeve, dnevnu štampu. U principu, imamo sve. Jedino što nisu mogli da nam obezbede, ali kažu da nije do njih, to je da nam obezbede jedan deo negde van hale da možemo da izađemo napolje. Ne možemo da izađemo nigde napolje. Oni kažu da svaki put traže da nam se omogući tj. ogradi jedan deo van hale da možemo da izađemo napolje, ali kažu im da nije

bezbedno, nisam sigurna iz kog razloga nam to ne omogućuju.

Već sam rekla da žena ima mnogo manje, možda jedna trećina. Uglavnom su to zdravstvene radnice, policajke ili žene vojnici. Vreme nam je prilično ispunjeno. Družimo se, igraju se karte i jamb, gleda se TV. Dosta se šetamo jer je hala veoma velika. Mi koji imamo merače koraka, vidimo da svaki dan pređemo preko 15.000 koraka.

Nisam primetila da su žene na bilo koji način ugrožene, niti izložene neprimerenim komentarima. Doduše, ne znamo šta je u muškim glavama, ali su prilično pristojni, posebno od kako je došla vojska. Drže se po strani, vreme provode po sobama, uglavnom se odmaraju i ne družu se mnogo sa nama koji smo tu od početka. Ja sam u jednom delu hale, od kutija u kojima je bila doneta hrana,

napravila improvizovane strunjače, pa nas nekoliko žena tu radimo svako pre podne vežbe – trbušnjake i istežanje, da malo prekratimo vreme.

Sve u svemu, ovo ovde poprima oblike jedne male komune, jednog malog grada, koji ima neku svoju dinamiku. Meni je to sve veoma zanimljivo.

Ovo sjajno osoblje koje ovde radi, njima treba pola sata da se obuku, pre nego što mogu da počnu smenu. Kada se kompletno obuku i zaštite, odnosno, od kada im počne smena, oni više ne mogu ništa da popiju, ne mogu da idu u toalet, ne mogu da se počesu, bukvalno ne mogu ništa. Maske im prijanjaju na lice, gumice su jake, prvi dan svi dobiju rane na ušima, pa narednih dana i narednih smena stavljaju tupfere da smanje pritisak. Bila sam jedna od pokretačica ideje da ih svako večer ovde nagradimo aplauzom, stvarno su sjajni. Jako im je toplo u tim odelima, dobijaju osipe. Nije im lako, ali su nasmejani i izlaze nam u susret za sve što ih pitamo ili što nam je potrebno.

Kako se osećaš, o čemu razmišljaš, da li te je strah? Šta planiraš kada se vratiš kući?

Ja se osećam dobro, skoro da nemam nikakve simptome. To malo što mi curi nos i što kašljucam, ne razlikuje se mnogo od bilo koje druge situacije u kojoj se to dešava. Nije me strah. Mogu da kažem da je ovo važno iskustvo, odnosno, ako sam već morala ovo da iskusim, da dobijem virus, onda mi je drago da je na samom početku i da imam blage simptome. Nisam kod kuće, ali je bolje što sam ovde nego da ležim u nekoj bolnici sa težom kliničkom slikom. Drago mi je što ću steći imunitet i što kada izađem odavde više neću biti zarazna niti će mene neko moći da zarazi. To znači da ću moći bezbedno i bez straha da se vratim na posao. Neki kažu da ćemo imati još neku izolaciju kada izađemo odavde, drugi kažu da nećemo morati ako su nam dva uzastopna testa negativna. Planiram da se vratim na posao, znam da ću biti potrebna jer ću biti bezbedna i po sebe i po druge. Mislim da ljudi ne treba da se plaše. Jedino što možeš da uradiš u ovakvoj situaciji je da probaš da zaštitiš i sebe i druge, da rade na svom imunitetu i da što bolje preguraju virus ukoliko ga dobiju.

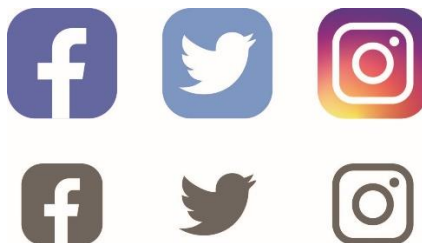
Seksizam u doba korone...

Od polovine marta 2020. godine, u medijima vidamo epidemiološkinju prof. dr Dariju Tepavčević Kisić, zamenicu direktorke Instituta za javno zdravlje „Dr Milan Jovanović Batut“, koja nas svakodnevno obaveštava o stanju u Srbiji u vezi sa širenjem virusa COVID-19. Ono što je poslednjih par nedelja privuklo pažnju javnosti ne odnosi se na stručnost ili znanje prof. dr Tepavčević, već se odnosi na seksističke i uvredljive komentare na društvenim mrežama u vezi sa njenim fizičkim izgledom (npr. oblačenje, frizura). Kao i u vremenima kada nije pandemija, uspešne žene često su na meti ovakvih seksističkih komentara i uvreda samo zato što su žene, što predstavlja diskriminaciju žena koja je zabranjena međunarodnim konvencijama, Ustavom Republike Srbije i antidiskriminacionim zakonima.

Putem društvenih medija dele se seksističke objave, naizgled „bezazlene šale“, koje „niko“ ne shvata ozbiljno jer su „zabavne“. Međutim, te objave (komentari, mimovi, gifovi i slično) prikazuju odnos prema ženama i njihov položaj u društvu. I u redovnom stanju se svakodnevno susrećemo sa seksističkim sadržajem, pa vanredno stanje nije izuzetak. U moru takvih objava izdvojile smo par:

- Ovaj korona virus mora da su žene izmilile: 1. Samo muškarcu umiru, 2. Ukinut fudbal, 3. Ne smeš u kafane, 4. Moras biti kod kuće sa ženom. Kud ćeš gore kazne...;
- Ovaj post posvećujem svim muškarcima koji se trenutno nalaze u kućnom karantinu sa svojim ženama: Izdržite braćo;
- Prvi smrtni slučaj od korone zabeležen u BiH. 58-godišnji M.K. iz Zenice, juče oko 14.15 se obesio, nakon što mu je preporučeno da mora biti 14 dana u karantinu zajedno sa suprugom S.K;
- Ispovest srećnog čoveka: virus korona je nešto najbolje što se ikada dogodilo u mom životu, moja supruga više ne želi da putuje, više ne kupuje ništa jer sve dolazi iz Kine, ne ide u tržne centre i izbegava gužvu, provodi sve vreme u kući i to sa maskom preko zatvorenih usta, ovo nije virus. To je blagoslov.

Ne, ništa nije smešno! Ovakve objave degradiraju sve žene i potpuno su neprihvatljive.

ZAŠTITA OD NASILJA

Prema iskustvima iz drugih država, kao i prema iskustvima iz kriznih perioda, mere izolacije i kućnog karantina dovele su i do porasta nasilja u porodici, odnosno, intimnog partnerskog nasilja i nasilja od drugih članova porodice. Izolacija i ograničeno kretanje dovode žene u situacije povećanog rizika od nasilja.

[UN Women Srbija – Poboljšana bezbednost žena u Srbiji](#)

Još jedan primer brzog odgovora na novonastalu situaciju je izmena aktivnosti u okviru projekta *Poboljšana bezbednost žena u Srbiji*, koji sprovodi UN Women u Srbiji u partnerstvu sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, kao podrška ženskim organizacijam koje pružaju podršku ženama u riziku od intimnog partnerskog nasilja i drugih oblika nasilja u porodici tokom vanrednog stanja.

Sve žene u situaciji nasilja u zemlji imaće SOS telefone dostupne 24/7. Ovu podršku pruža 22 ženske organizacije. Žene će imati mogućnost da dobiju online savete (čet, SMS, poziv), kao i psihosocijalnu i pravnu podršku.⁶

⁶ Preuzeto, uključujući i fotografiju sa:

<https://serbia.un.org/en/40598-keeping-sos-helplines-open-during-covid-19?fbclid=IwAR1EvtPRcd22MGmZPYrX-Ef3YZyoVMjYYOeRpEaEIFVGLl7qX2qPkw31psE>

U Srbiji još uvek ne postoje zvanični podaci o porastu nasilja prema ženama za vreme vanrednog stanja, ali Srbija u tom pogledu sigurno neće biti izuzetak. Organizacije koje pružaju podršku ženama u situacijama nasilja prilagodile su svoj rad trenutnom stanju.

Radno vreme i kontakti organizacija Mreže žena protiv nasilja tokom izmenjenih uslova rada usled korona virusa

Grad	Organizacija	Radno vreme	Telefon	e-mail	Društvene mreže
Beograd	Autonomni ženski centar	10-15	0800 100 007 011/2656178	zene.savet@azc.org.rs i pravnapomoc@azc.org.rs	https://www.facebook.com/AutonomniZenskiCentar/
Beograd	ASTRA	24/7	011 785 0000 116 000 (Evropski broj za nestalu decu)	sos@astra.rs	https://www.facebook.com/astraantitrafficking/
Beograd	ATINA	24/7	061 6384 071 (eksploatacija i trgovina ljudima)	office@atina.org.rs	https://www.facebook.com/NGOAtina
Beograd	...Iz kruga Beograd	10-16	0603448045 i 0600555258	office@izkruga.org	https://www.facebook.com/Iz-KRUGA-Beograd-510271889176699/
Beograd	Romski centar Daje	24/7	0601318355	romadae@yahoo.com nadadjurickovic@gmail.com	https://www.facebook.com/pg/RomskiCentarDaje/
Beograd	Viktimološko društvo Srbije	10-20	0655486421	vdserbija@gmail.com	https://www.facebook.com/viktimolosko.srbije
Kruševac	Peščanik	10-13	066006606	sandglass.ngo@gmail.com	https://www.facebook.com/Udruzenje-zena-Pescanik-145047435567237/
Kragujevac	Oaza Sigurnosti	24/7	0631029833	info@ozasigurnosti.rs	https://www.facebook.com/ozasigurnostikg/
Smederevska Palanka	Udruženje žena Femina	10-13 (pon i pet) 17-20 (ut, sre, čet)	066 5517100	femina@verat.net	https://www.facebook.com/Femina-Smederevska-Palanka-335033443366056/
Kraljevo	Fenomena	14-18	0800 350 036	sos24h.kraljevo@gmail.com	https://www.facebook.com/groups/fenomenakraljevo/
Užice	Ženski centar Užice		0800 333 445	womencenue@gmail.com	https://www.facebook.com/zenskicentaruzice/
Novi Pazar	Kulturni centar DamaD	12-16	020 332 750	kcdamad@gmail.com	https://www.facebook.com/KCDamaD/

Niš	Udruženje Romkinja Osvit	24/7	0800 100 909 (na romskom i srpskom)	anaosvit@gmail.com	https://www.facebook.com/Udruzenje-Romkinja-Osvit-969411496433506/
Niš	Centar za devojke		0668117769	centarzadevojke@gmail.com	https://www.facebook.com/CentarZaDevojke/
Leskovac	Žene za mir	24/7	066 237 302 066 237 300	zenezamir2007@gmail.com	https://www.facebook.com/zene.zamir/
Vlasotince	SOS Vlasotince	11-17	016 876 202	sos.vlasotince@gmail.com	https://www.facebook.com/SOSVlasotince/
Vranje	SOS Vranje	24/7	0800 001 017	sosvranje@hrcvr.org	https://www.facebook.com/SOSVranje/
Novi Sad	Iz kruga Vojvodina	10-15	066 447 040	office@izkrugavojvodina.org	https://www.facebook.com/izkrugavojvodina
Novi Sad	SOS Ženski centar Novi Sad	10-15	069 1936899	soskonsultacije@gmail.com	https://www.facebook.com/soszenskicentarnovisad/
Novi Bečej	Udruženje Roma Novi Bečej	10-15	0800 101010 023774959 (na jezicima nacionalnih manjina)	Putem instagram naloga soskonsultacije_novibecej	https://www.facebook.com/Udruzenje-Roma-Novi-Becej-SOS-telefon-na-jezicima-nacionalnih-manjina/
Kikinda	Centar za podršku ženama	10-15	066 5581350	podrskacz@gmail.com	https://www.facebook.com/centar.zapodrskuzenama/
Zrenjanin	Zrenjaninski i edukativni centar	10-14	066 5581350	zreduc@gmail.com	https://www.facebook.com/Zrenjaninski-Edukativni-Centar/

Kontakti organizacija i osoba koje pružaju podršku osobama sa invaliditetom u izolaciji

Grad	Organizacija	Radno vreme	Telefon	e-mail	Društvene mreže
Beograd	...Iz kruga Beograd	10-16	060 3448045 i 060 0555258 (podrška ženama u situaciji nasilja) 063 335027 (psihološka podrška)	office@izkruga.org	https://www.facebook.com/Iz-KRUGA-Beograd-510271889176699/
Beograd	Dežurstvo za osobe sa invaliditetom sa teritorije opština	10-16	064 5774147 (nabavka namirnica, lekova)		

	Vračar i Zvezdara				
Novi Sad	Iz kruga Vojvodina	9-16	066 447 040	office@izkrugavojvodina.org	https://www.facebook.com/izkrugavojvodina
Niš	Iz kruga Niš	10-13 (pon, sre, pet)	067 7302771 (psihološka podrška)		

Podrška starijim građanima i građankama

Amity – telefonsko savetovalište za starije, radno vreme 16-19h, broj telefona 062 854 5420

Psihološko savetovalište

Savetovalište Doma omladine, radno vreme 15.30-18.30 (pon), 9.30-12.30 (uto) i 14.30-17.30 (čet), skype: jadranka.radovanovic50

Psihološkinja je dostupna non-stop i putem telefona, sms poruka i mejla: jadranka.psiholog@gmail.com ili 064 39 25 300

Psihološka podrška tokom perioda izolacije

Jelena Pantović, psihološkinja, jelena.pantovic@hotmail.com

Ljerkica Mezga Ćurčin, ljkamezgcacurcin@yahoo.com (22-23h, pon, sre, pet)

Olivera Ilkić, aktivistkinja, pružala podršku na SOS telefonu za žene žrtve nasilja, sagitarijus@yahoo.com

Bez zaštite za privedene tokom vanrednog stanja

Pretpostavljamo da skoro svaka osoba koja je ušla u neku od zdravstvenih ustanova u Srbiji poslednjih nekoliko godina nema razloga da sumnja u istinitost teksta [KC Vojvodine pred pucanjem: bez zaštite za medicinske sestre](#) koji je napisala Ana Lalić, novinarka portala Nova.rs. Većina nas poznaje nekoga ko radi u zdravstvenom sistemu i većina nas zna

da je stanje u zdravstvu loše. I pre pojave korona virusa, medicinski radnici i radnice nisu imali zaštitnu opremu, ali ni dovoljno osnovnih sredstava za rad, sami su čak kupovali i uniforme. Zbog čega je onda Ana Lalić privedena, kada, u suštini, nije napisala ništa što mi svi već ne znamo? Kako je Ana Lalić izjavila za portal Lupiga⁷ tema o kojoj je pisala jeste osetljiva, ali je

⁷Razgovor sa Anom Lalić: *Kad su me priveli, provalili su mi u mobitel i otkrili izvore*, dostupno na: <https://lupiga.com/intervjui/razgovor-s-anom-lalic-kad-su-me-priveli-provalili-su-mi-u-mobitel-i-otkrili-izvore>, pristupljeno 12. aprila 2020.

neophodna, s obzirom da je zaštitna oprema jedna od ključnih stvari koja može sačuvati od epidemije. U Srbiji ni nakon dve nedelje od proglašenja pandemije nije bilo moguće u apotekama kupiti maske, rukavice ili alkohol. Izvori od kojih je dobila informacije su zaposleni u KC Vojvodina, dva doktora i medicinska sestra. Kako sama navodi, namera joj nije bila izazivanje panike, već apel da se zaposlenima u kliničkom centru omogući

osnovna zaštita. Ana Lalić je pre objavljivanja teksta pokušala da dobije informacije obraćajući se zvanično Kliničkom centru Vojvodine i Pokrajinskom sekretarijatu za zdravstvo, ali odgovore nije dobila. Ukrštanjem informacija dobijenih od troje zaposlenih i provere njihovog kredibiliteta kod drugih izvora u KC Vojvodina, smatra da je otklonila svaku sumnju u istinitost njihovih navoda.

Ana Lalić; Izvor fotografije: Nova.rs

Vlada Republike Srbije donela je 31. marta 2020. godine zaključak o informisanju⁸ u kome je navedeno:

- da je za obaveštavanje javnosti o stanju i posledicama zaraze zadužen Krizni štab za suzbijanje zarazne bolesti COVID-19 na čijem je čelu predsednica Vlade;
- sva obaveštenja javnosti daje predsednica Vlade ili lica koje ovlasti Krizni štab.

⁸ Zaključak Vlade RS, 05 broj 53-2928/2020 od 31. marta 2020, dostupno na:

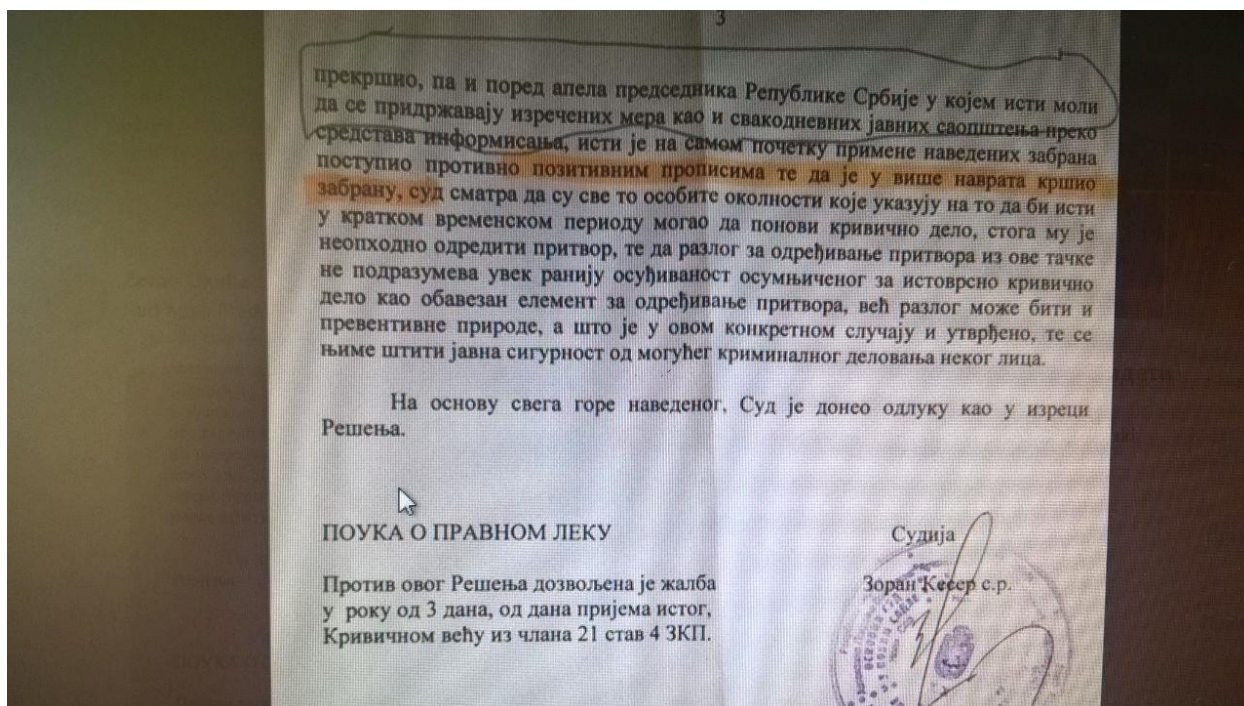
<https://www.propisi.net/zakljucak-vlade-05-broj-53-2928-2020/>, pristupljeno 11. aprila 2020.

Ovaj zaključak je povučen 2. aprila 2020. godine „na izričitu molbu“ predsednika države, kako je navela premijerka.

Ana Lalić privedena je 1. aprila 2020. godine, nakon objavljenog teksta⁹ a po prijavi koju je podneo Klinički centar Vojvodine zbog „uznemiravanja javnosti i narušavanja ugleda institucije“. Noć je provela u pritvoru, oduzeti su joj privatni i poslovni mobilni telefoni i laptop. Političke stranke, pokreti, medijska udruženja, nevladine organizacije, sindikati, kao i predstavnici OEBS-a i Evropske unije reagovali povodom njenog privođenja. Nakon noći provedene u pritvoru i reakcija javnosti, novinarka je puštena da se brani sa slobode, ali je ishod postupka još uvek neizvestan.

Zabrinjavajuće je i to što nije Ana Lalić jedina privedena. Svakoga dana do javnosti dolaze informacije o osobama koje su uhapšene, a često su razlozi nejasni i pravno neutemeljeni.

Na primer, u rešenju o određivanju pritvora jednom Novosađaninu, sudija Osnovnog suda u Novom Sadu Zoran Keser, između ostalog, naveo je da je osumnjičeni „i pored apela predsednika Republike Srbije u kojem isti moli da se pridržavaju izrečenih mera“ prekršio mere.

⁹ Ana Lalić, KC Vojvodine pred pucanjem: bez zaštite za medicinske sestre; Nova.rs 1. april 2020, dostupno na: <https://nova.rs/drustvo/kc-vojvodine-pred-pucanjem-bez-zastite-za-medicinske-sestre/>, pristupljeno 12. aprila 2020.

Uhapšena je i studentkinja Jovana Popović (24) iz Kikinde, autorka antirežimske pesme [Bagra](#), zbog kršenja mera koje se odnose na obavezni karantin.¹⁰ Jovana je dan pre uvođenja vanrednog stanja doputovala iz Crne Gore, a na granici joj nije uručeno rešenje o obaveznoj izolaciji. Desetog dana po povratku, Jovana je uhapšena i provela je 22 dana u zatvoru u Zabeli. Roditelji nisu imali kontakt sa njom, niti su do javnosti stizale bilo kakve informacije. Više od 12.000 građana i građanki potpisalo je peticiju za puštanje Jovane Popović i svih drugih nepravedno pritvorenih.¹¹ Jovana je puštena iz pritvora 13. aprila 2020. godine.¹²

Jovana Popović ; Izvor fotografije: Raskrikavanje

¹⁰ Autorka antirežimske pesme *Bagra* već 17. dan u zatvoru, dostupno na: <https://nova.rs/hronika/advokat-uhapsene-jovane-u-sudskom-procesu-brojni-propusti/>, pristupljeno 12. aprila 2020.

¹¹ Više od 12.000 potpisa za slobodu Jovane i ostalih uhapšenih, Direktno.rs, 12. april 2020, dostupno na: https://direktno.rs/vesti/drustvo-i-ekonomija/266978/vise-od-12000-potpisa-za-slobodu-jovane-i-ostalih-uhapsenih.html?fbclid=IwAR0y-WBnHtSQr5Y86BhpuSgY3BiJi_D0tZrtBLXS7beAXtMNH3NUzFKwaxo, pristupljeno 13. aprila 2020.

¹² Ana Lalić, *Jovana Popović, autorka pesme Bagra, puštena iz pritvora*, Nova.rs, 13. april 2020, dostupno na: <https://nova.rs/hronika/jovana-popovic-autorka-pesme-bagra-pustena-iz-pritvora/>

OSOBE SA INVALIDITETOM I ZABRANA KRETANJA

U Srbiji je uvedeno vanredno stanje 15. marta 2020. godine, a nakon toga su se iz dana u dan uvodile različite mere, između ostalog, mere koje se odnose na zabranu kretanja. Osim diskriminatorne mere koja se odnosi na potpunu zabranu kretanja osobama starijim od 65 godina u gradovima i starijim od 70 godina u selima, policijski čas koji važi za sve građane i građanke stalno se produžava, a da niko iz Kriznog štaba niti iz vlasti nema adekvatan odgovor na mnoga pitanja. Na primer, šta će raditi stariji kojima su pomoć i podršku obezbeđivali stariji. Ili na koji način će se omogućiti kretanje osobama sa autizmom, koji ne mogu da se naviknu na promenu rutine. Ili šta se dešava sa osobama sa invaliditetom koje su ostale bez podrške koja im je neophodna.

Kao odgovor na neka od ovih pitanja, premijerka Ana Brnabić najavila je 7. aprila 2020. godine, da će u „najkraćem roku“ biti otklonjene teškoće sa kojima se građani susreću prilikom pribavljanja dozvola za kretanje tokom policijskog časa.¹³ Odnosi se na dozvole za one koji se staraju o osobama sa invaliditetom, starijim nepokretnim osobama i deci, kao i o svima drugima kojima je neophodna

tuđa pomoć, pogotovo tokom produžene zabrane kretanja. Premijerka je najavila da će građani moći da podnose zahteve za dozvolu elektronskim putem i da će elektronski dobijati saglasnost.

Međutim, prema podacima od 12. aprila 2020. godine, punih pet dana nakon najave, procedura dobijanja dozvola i dalje nije jasna, pored toga što je previše komplikovana.

[Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja objavilo je proceduru o dobijanju dozvola za kretanje u vreme policijskog časa.](#)

Građani treba da se obrate i dostave kompletnu dokumentaciju lokalnoj samoupravi, koja će proveriti dokumentaciju i nakon provere proslediti Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Onda ovo ministarstvo proverava zahteve i nakon toga ih prosleđuje Ministarstvu unutrašnjih poslova na saglasnost, koje izdaje dozvolu o kretanju.

Prema pisanju [CINS-a](#), predsednik Upravnog odbora Beogradskog udruženja za pomoć osobama sa

¹³Premijerka Srbije najavila lakše pribavljanje dozvola za kretanje tokom policijskog časa, Danas, 7. april 2020, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/premijerka-srbije-najavila-lakse-pribavljanje-dozvola-za-kretanje-tokom-policijskog-casa/>

autizmom Mirko Gojić, uputio je opštinskoj upravi Novog Beograda zahtev zajedno sa medicinskom dokumentacijom svog deteta, ali je dobio odgovor da dobijanje dozvola obuhvata

samo personalne asistente i gerontodomačice, dok za ostale kategorije građana ne postoji uputstvo.¹⁴

Iskustva žena sa invaliditetom u vezi sa dobijanjem dozvola za kretanje

Milesa Milinković, aktivistkinja, predsednica KAO Parnas

Lično mogu da posvedočim da otkad je najavljena mogućnost dobijanja dozvola za asistente, prošlo je nekoliko dana do kada nisam našla informaciju kome uopšte da se obratim. I to samo zato što imam mrežu žena koje sam mogla da pitam.

Pošto živim sama, primarna porodica mi ni ne živi u istom gradu, nisam zvanično korisnica usluga personalne asistencije i pomoći u kući, ne idem među ljude jer sam rizična grupa, podnela sam zahtev za izdavanje dozvole za kretanje za osobu koja mi i inače i posebno sad pomaže, naročito što živi 80 metara od mene..

Par dodatnih dana je izgubljeno jer u CSR nisu mogli da otvore Jpg fajl (uslikanu ličnu kartu asistentkinje) a i kad sam uspela da dobavim skeniranu i poslala, to se nije dalje prosledio kome treba, plus su moj broj telefona pogrešno zabeležili. Sve to pre nego što je moj zahtev uopšte otišao u Grad.

Uglavnom, šetam po kući „kao po jajima“ da se slučajno ne sapletem (slabi mišići i motorika su se naravno pogoršali za ove 3+ sedmice samoizolacije) jer ako mi se nešto desi... I smatram da sam još i „najblazi“ slučaj jer ima ljudi kojima je asistencija neophodnija.

Ima žena sa invaliditetom koje su žrtve nasilja. I majki osoba s invaliditetom na kojima je najčešće veći pritisak. I da ne nabrajam dalje...

Olivera Ilkić, aktivistkinja

Osim ovog krajnje bezobraznog i nemarnog odnosa prema dobijanju dozvola za personalne asistente koji su NEOPHODNI za preživljavanje, bukvalno u svim okolnostima a posebno sada, dodala bih još par stavki. Volonteri Crvenog krsta koji idu u nabavku starijima od 65 godina ne dolaze na vrata osoba sa invaliditetom i/ili majkama (roditeljima) dece sa invaliditetom, njima niko ne ide u nabavke. Čak ni onim osobama sa invaliditetom koje imaju decu. Gerontodomačice smeju da donesu hleb i mleko (samo to) do vrata, bez ulaska u kuće. To ja znam lično. Pisala sam Crvenom krstu da pitam za pomoć volontera u nabavci, nisam dobila nikakav odgovor ali je jednoj majci devojčice koja zbog invaliditeta već prima kiseonik, rečeno da su volonteri samo za starije. Tek prošle nedelje je odobreno u Beogradu, za druge gradove nemam podatak, da se

¹⁴ Jovana Tomić, *Virus korona: Članovi porodica osoba sa autizmom i dalje bez dozvole za kretanje*, CINS, 12. april 2020, dostupno na:

<https://www.cins.rs/virus-korona-clanovi-porodica-osoba-sa-autizmom-i-dalje-bez-dozvola-za-kretanje/>

i osobama sa invaliditetom jednokratno podele paketi hrane i dostave na kućnu adresu. To je, ponavljam, jednokratno, volonteri će dostaviti po taj jedan paket ali neće dolaziti više na te adrese. Za sada je tako. Oslanjamo se sami na sebe, ko može i ima na koga, porodicu, prijatelje, prijateljice, solidarnost ljudi preko društvenih mreža. Toliko! Nadam se da će svi kojima je potrebna personalna asistencija dozvole i dobiti pre ukidanja vanrednog stanja.

FEMPLATZ MAME – Šta rade mame u izolaciji?

Ljubica Dangubić (73), penzionerka

Već prolazi peta nedelja u izolaciji, pet nedelja ne smemo napolje... Radim i dalje neke osnovne poslove po kući i u tom smislu nema velikih promena. Ne pada mi teško jer spadam u rizičnu grupu, sedim u kući jer je to u interesu zdravlja osetljivih populacija, posebno nas starijih, ali i drugih, da se ne zarazimo ali i da druge ne bismo zarazili.

Stvarno se nadam da će uskoro kraj ove epidemije, nedostaje mi da izađem napolje, u prodavnicu, u šetnju. S obzirom na godine, to bi bilo važno da možemo da šetamo. Ali se nadam da će ovo uskoro proći da će sve biti u redu i da ćemo mi svi biti u redu.

Vreme provodim gledajući kvizove, rešavam ukrštenice, pratim neke serije. Uveseljava me što mogu redovno da vidim unuku Lolu, preko Skype-a. Sa njom se svakako najviše i viđamo tako jer živi u Americi. Obećala je da će doći „kad prođe virus“.

Milanka Kojić (72), penzionerka, živi na selu

U mom životu se nije mnogo toga promenilo s ovom izolacijom. Malo manje pijem sa komšinicama kafu, ali nismo baš prestale. Zna se, ujutru idemo na obaveznu jutarnju kafu. E, još i to da mi uskrate! Ne ljubimo se i ne dodirujemo, ali pijemo kafu u dvorištu.

Lepo je vreme, odlični uslovi za sređivanje bašte. Ove godine smo se odlučili da bašta bude nešto veća nego prethodnih godina. Srećom pa smo seme već nabavili pre zabrane kretanja. Ono što nismo imali pozajmili smo od komšija „preko ograde“.

Veći deo dana provodim u dvorištu. Kada se odmaramo uz kaficu, razgovaramo sa decom. Mislim da se sada više čujemo i sa familijom i prijateljima. Zovu nas i svi se brinu za naše zdravlje. Televiziju slabo gledam. Jedino pratim Slagalicu svako veče. Volim i da rešavam ukrštenice. Redovno kuvam, kao i pre ove situacije. A promena je da mi suprug više pomaže jer je sad više kod kuće, pa mu je dosadno.

Najviše me nervira to što ne mogu sama u nabavku. Imali smo rutinu kojim danima idemo u nabavku namirnica i za lekove. Tada se lepo spremimo i idemo do grada (Kraljevo). Imamo našu apoteku i našu prodavnicu. Ovako smo samo teret i drugi moraju umesto nas. Do sada smo plaćali redovno račune, a sada im ne verujem da su nam odložili plaćanje tri meseca. Smisliće neku kamatu sigurno. I to me brine..

Milica Janjić (73), penzionerka

Ovu priču ću početi merama koje su uvedene protiv nas, vaših starijih sugrađana. Nismo mi ni penzosi, ni ljudi koji vam smetaju i prema kojima ste izgubili svako poštovanje. Čak i psi imaju pravo da izađu napolje svakog dana po dva sata. Ja lično neću da vam dozvolim da me pretvorite u poslušnu „baku“ o kojoj toliko brinete. Šetam po zgradi, hodam u mestu, slušam dobru muziku, čitam, pričam telefonom sa svojim najbližima. Televiziju i taj putujući cirkus ostavljam onima kojima su zabavni. Posmatram predstavnike vlasti i vidim da je dovoljno nekome dati vlast kako bi izašla sva zloba i bes na sve one za koje misle da su neprijatelji. Jako su zanimljive emisije o našoj „estradoj eliti“ kada prikazuju svoje garderobere, stanove ili kako čitaju knjige. A knjige su im u tonu sa bluzom, jer im je knjiga

modni detalj. Sigurna sam da kad sve ovo prođe, kada ponovo budem sa svojom decom i unučićima, da će svima iz putujućeg cirkusa doći kraj.

Duško Radović je napisao „Živeti treba samo dotle dok još imamo posla u životu“. A ja imam još puno planova, puno posla i sve to hoću da ostvarim.

A inače, kad nije vanredno stanje, penzionerske dane provodim u čitanju knjiga, putovanjima sa prijateljicama, sređivanju cveća, kreativnim aktivnostima i odlascima na radionice, kuvanju i isprobavanju novih recepata, uživanju sa unukama Vanjom i Teom i unukom Lukom. Volim da idem na vikendicu. Mnogo se smejem i volim život.

Nada Nan (71), penzionerka

Pitate me kako provodim vreme u izolaciji, u stanu od 34 kvadrata, bez terase, 24h dnevno? Pa, ovako... Ima tu i dobrih i loših strana, bar tako to ja vidim.

S obzirom da imam preko 70 godina, potrebno mi je druženje, koje nam je zabranjeno. Zatim, održavanje kondicije, makar malo šetnje u toku dana, opet - zabranjeno. Ne viđam unuku i unuka, a ćerka me snabdeva neophodnim namirnicama. Nemam zalihe u kući, nikad ih nisam ni pravila. Dva, tri dana sam potpuno spremala stan i odvojila garderobu koju više ne mogu da nosim. Ispred zgrade ima mesto na kome možemo da ostavimo stvari za ljude kojima su potrebne. Sad ni to ne mogu da iznesem. Mobilni telefon i televizija mi sada služe za „zabavu i provod“. Ranije sam puno šetala i putovala. To mi jako

nedostaje. Čujem se sa prijateljicama i sestrama. Sa sestrama svako jutro pijem kafu preko vibera. Malo se gledamo i ispričamo. Čujem se i nekim poznanicama, sa kojima se nikad ranije nisam čula telefonom, samo smo se pozdravljale u prolazu. Sad redovno razgovaramo telefonom. Ali i to je ustaljen razgovor, stalno isto. „Proći će, bićemo dobro, izdržale smo i gore stvari...“ Ni njima se ništa ne dešava, sve teče „uobičajeno“.

Dosta čitam, ćerka i njene drugarice su me zatrpale knjigama. To mi prija i malo brže mi prolazi vreme. U stvari, kad bolje razmislim, najviše vremena i provedem u čitanju knjiga. Volim i da rešavam ukrštenice i osmosmerke.

Prošlo je već mesec dana i sve teže mi je da izdržim u izolaciji. Nadam se da mi, kad sve ovo prođe, neće biti potreban psihijatar, jer mi sve već smeta i čini me nervoznom. Vesti izbegavam da gledam i slušam, ali pratim svakog dana ono što mislim da je važno.

Nadam se da ova gospođa Korona neće dugo biti kod nas. I nadam se da ćemo izdržati psihički i biti zdrave još dugo. Imam još dosta da uradim ove godine, treba da idem na more i uživam sa svojim voljenima. Biće i toga, sigurna sam.

Slavica Lepojević (63), penzionerka

Nije lako i teško sam prihvatila preporuke o samoizolaciji i odvojenost od dece, unuka i prijatelja. Potreba da su u mojoj blizini, da ih držim za ruke i zagrlim je stalno prisutna. Nedovoljno znanje o virusu kod mene izaziva strah i stalno preispitivanje o tome da li se ponašam u skladu sa preporukama, što mi uzrokuje nemir. Više od samog virusa

plaši me kakav će nam život biti posle ove pandemije, misleći pre svega na kontakt sa drugim ljudima u budućnosti, ali i o ekonomskim efektima.

Bez obzira na sve ovo trudim se da mislim pozitivno jer se na taj način smirujem. Sada imam vremena da preispitam sebe i svoja osećanja, a imam utisak i da se više priča o mentalnom zdravlju. Takođe, naučila sam da napravim raspored koje medijske sadržaje pratim, jer sam pre pratila mnogo više. Organizovala sam svoje vreme drugačije, pa sam tako naučila i da bolje koristim društvene mreže (npr. viber video poziv), a sada više cenim i pogled sa terase.

„Sposobnost da se voli i dobro podnosi samoća pokazatelj je duhovne zrelosti. Sve najbolje radimo, kada smo usamljeni”, Litvak

Prva iskustva iz rada Amity telefonskog savetovališta za starije za vreme virusa korona

AMITY – Snaga prijateljstva, partnerska organizacija udruženja građanki FemPlatz, objavila je 12. aprila 2020. godine prva iskustva u radu telefonskog savetovališta za starije, njihove srodnike i neformalne negovatelje. Pitanja koja su upućena telefonskom savetovalištu mogu se svrstati u tri grupe:

Pomoć i nega u kućnim uslovima za bolesne i zavisne starije osobe koje žive same ili u staračkim domaćinstvima

- Mogućnost i preporuka za obezbeđivanje osobe mlađe od 65 godina za pružanje usluga pomoći u kući starijima, kojima su ranije te usluge pružale osobe starije od 65 godina;
- Nekima je ova usluga prvi put potrebna a nemaju mogućnost da se uključe u pružanje usluge od javnih pružalaca usluga;
- Neformalni negovatelji i srodnici koji brinu o starijima sa kojima ne žive u istom domaćinstvu kažu da nije lako dobiti dozvole za kretanje u vreme policijskog časa, što je poseban izazov ukoliko su zaposleni, pa ne mogu da stignu pre zabrane kretanja.

Izazovi materijalnog siromaštva i zadovoljavanja osnovnih životnih potreba i ispunjavanja drugih obaveza u ovim uslovima

- Starije osobe koje imaju izuzetno niska mesečna primanja (penzije niže od 15.000 dinara) i koji su koristili uslugu nabavke hrane preko volontera, pitaju da li mogu da

uslove kupovinu cenom, odnosno, da li mogu da traže od volontera hleb od 35 dinara. Kažu da im nisu kupili najjeftinije namirnice, pa ih zato više ne zovu jer neće imati novca za ceo mesec;

- Beskućnici su suočeni sa izazovima jer nema fluktuacije ljudi, od kojih dobiju nešto novca i ne rade restorani od kojih inače dobijaju porciju hrane. Ne znaju kome da se obrate, posebno oni bez ličnih dokumenata;
- Penzionerki (72) je preminuo brat (80), nema mlađe srodnike koji bi organizovali sahranu, a nema dovoljno novca da plati agenciju. Ni izvod iz matične knjige umrlih nije izvadila. Zvala je volontere, ali oni to ne rade, već samo nabavljaju namirnice. Sada čeka penziju kako bi nekako organizovala sahranu.

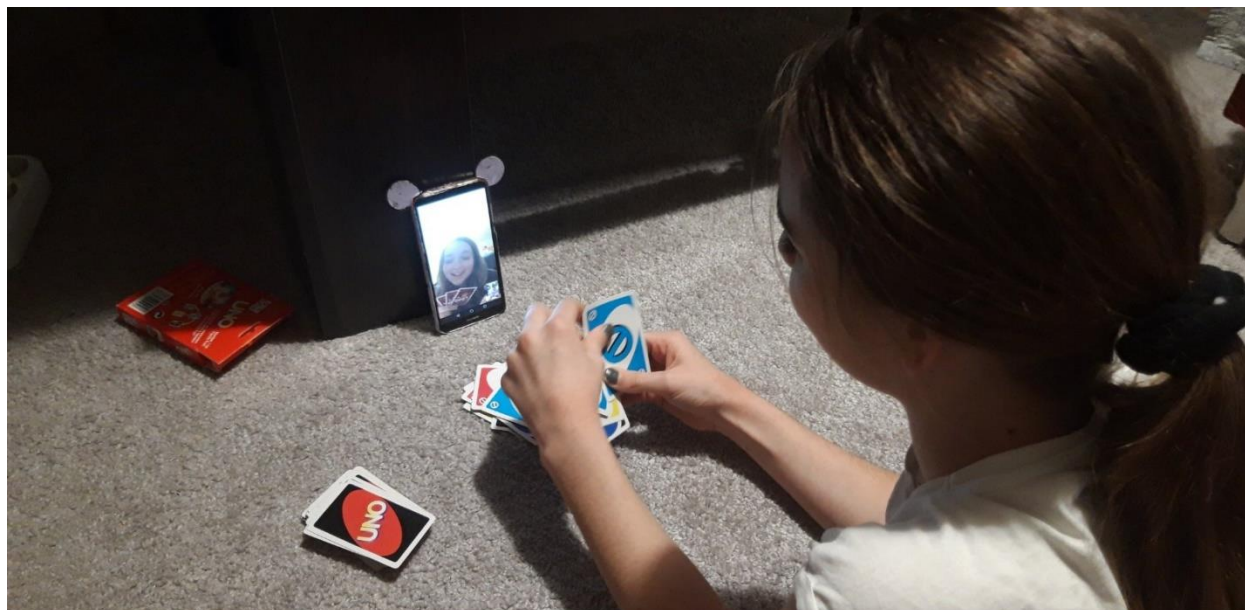
Usamljenosti i posledice koje ona nosi

- Javljaju se starije osobe koje žive same a nemaju nikoga bližnjeg sa kim bi popričale makar telefonom. Napolje ne smeju, a pritisnute su strahom od bolesti i zebnjom šta će biti. Plaše se depresije;
- Javljaju se osobe koje imaju fobiju od neprekidnog boravka u malom, skučenom prostoru, bez mogućnosti da izađu napolje i prošetaju, pa pate od nervoze, preznojavanja, svraba, panike;
- Javljaju se i oni koji traže savet kako otputovati iz grada, na primer, do mesta gde imaju vikendice i sada treba da počnu sa radovima (npr. maline). Slično je i sa starijim pčelarima jer je prilično teško naći nekoga za taj posao.

KUTAK ZA TINEJDŽERKE

Valentina Bijelić, najmlađa volonterka FemPlatz-a preporučuje

ZABAVA U KARANTINU

Sada kada smo u izolaciji meni je često dosadno. Ali, nekako uspevam da se zabavim. Moji omiljeni načini zabave su crtanje/slikanje, gledanje serija i filmova, igranje video igrica, igranje društvenih igara... Jedinica sam, pa sam naučila sama sebi da osmislim vreme. Moja sestra od ujaka i ja smo otkrile kako da igramo društvene igre preko Video Chat-a. Igramo UNO tako što svaka uzme svoje pakovanje i odvojimo po pola špila (da ne bi bilo previše karata). Onda jedna izvuče kartu i pokaže je i dalje igramo po normalnim pravilima igre Uno, samo ne stavljamo karte na isti špil.

Filmove koje preporučujem su HarryPotter, Gospodar prstenova, Divergent, a od serija volim da gledam Castle i Sherlocka.

Za slikanje ne mogu mnogo da vam pomognem zato što iskreno ni ja ovih dana nemam mnogo ideja 😊. Jednostavno, slikajte šta želite. Najviše volim da crtam/slikam ljude iako ne volim da crtam lica, a najčešće koristim akrilne boje i drvene bojice. Mogu da vam predložim i neke ideje za DIY-eve (Do It Yourself). Na primer, ako nemate društvene igre možete sami da napravite jednu. U osnovi jedino što vam je potrebno su papir, olovka i figurice. Iscrtate polja ili zadatke na

papiru/kartonu, napravite kartice za igru, osmislite svoja pravila. Ako želite i imate flomastere, sličice, možete dodatno ukrasiti igru ili osmisliti nove zadatke. Postoje mnoge mogućnosti ☺. Još jedan zabavan DIY je preuređivanje lutaka. Na youtube-u postoje mnogi tutorijali kako se to radi, a možete ih naći pod pretragom „Doll customizing“.

Sigurna sam da ponekad igrate video igrice, a ja najčešće igram i preporučujem Animal crossing pocket camp i Minecraft (ova igrice se plaća, ali postoje mnoge knock-off verzije koje su isto dobre, a moja preporuka je MasterCraft).

Treniram ritmičku gimnastiku i ovo vreme koristim za vežbanje. Znam da kućno vežbanje ne zvuči jako zabavno, ali kada počnete može da bude interesantno. Vežbe koje najčešće radim su preskakanje vijače, trbušnjaci, leđnjaci i tegljenje (razgibavanje).

Kada govorimo o izolaciji, takva je kakva je. Nije toliko loše, ali mi nedostaje izlazak napolje. Što se tiče škole, online škola mi se u opšte ne dopada. Pored nastave na TV-u, nastavnici šalju i dodatno gradivo, pa me sve to dodatno zbunjuje. Više mi se dopada da idem u školu, kao i uvek.

Želim da se ovo što pre završi. Toliko od mene i pozdrav!

@Vanja_b. (tiktok)

Istoričarka umetnosti i sirena Mimi „Knjigoigranjca“ - priča o igraonice za decu

U vrtu boljih stvari

Seriya „Better Things“ (Bolje stvari) počela je da se prikazuje 2016. godine i trenutno je u toku četvrta sezona ove izuzetne dramo-komedije koja u fokus stavlja razvedenu samohranu holivudsku glumicu koja žonglira između svojih ne baš čestih profesionalnih angažmana i roditeljstva.

Glavnu ulogu igra sjajna Pamela Adlon koja je pored vodeće uloge učetovala i na pisanju scenarija svih sezona, a takođe je režirala treću i četvrtu sezonu „Boljih stvari“. Serija bi se mogla ukratko opisati kao sve ono što ste/smo hteli da znamo o samohranom roditeljstvu i odgajanju triju ćerki, suočavanju sa nadolazećom menopauzom i „sendvič“ – poziciji u kojoj se Sam Fox (Pamela Adlon) nalazi, budući da joj je prva komšinica njena vrlo zanimljiva i ekscentrična majka. Ogoljenost, realistični prikaz svakodnevice, britki crni humor, otvoreno pričanje o svim ključnim temama u životu jedne žene, ono su što ovu seriju izdvaja, a ono što joj daje posebnu draž je to što je divno feministička.

Lejla Slimani je marokanska književnica, novinarka i politikološkinja koja je do sada objavila dva izuzetna romana: „**U vrtu ljudoždera**“ i „**Uspavaj me**“ za koji je dobila i Gonkurovu nagradu. Lejla Slimani piše britko, teme kojima se bavi nisu nimalo „lake“ njen stil je prilično žestok, uznemiravajući i surovo iskren. Slimani piše o nagonu koji je destruktivan, ogoljeva psihičku neuravnoteženost svojih likova i ima izvanrednu moć da vas uvuče u ponor tog nagona koji vas sve dublje uvlači u nešto što bi se najjednostavnije moglo opisati kao nelagodnost i šokantnost, ali ništa nije poza kod Slimani ili želja da šokira tek šoka radi, već svoje romane upravo uspešno gradi brutalnom iskrenošću. Oba romana je prevela izavačka kuća Booka i čitaju se zaista u dahu.

Američka feministička umetnica, vajarica, spisateljica i predavačica **Judi Chicago**, najpoznatija je po svojim umetničkim instalacijama koje ispituju ulogu žene u istoriji i kulturi. Sedamdesetih godina prošlog veka inicirala je prvi feministički program u Americi na Kalifornija univerzitetu *Fresno*. Najpoznatija dela Judi Chicago su: *The Dinner party*, *The International Honor Quilt*, *The Birth project* i dr.

Zanimljivo je da je svoje prvobitno prezime Koen, kasnije udajom promenivši u Gerovic, nakon pogibije muža, promenila u Čikago, želeći da ima prezime koje nije nasleđeno niti od oca niti od muža, već samo umetničko, neutralno i njeno.

Preporuke drugih gošći rubrike možete naći na: <https://www.facebook.com/femplatz/>

POSEBAN DODATAK ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA, COVID-19 EDICIJA

Usled pandemije koju je izazvao virus COVID-19 do sada je više od milion i osamsto hiljada ljudi širom sveta zaraženo, a preko 113.000 ljudi je umrlo.¹⁵ Ovaj virus ne poznaje ni granice ni pravila i zašao je u skoro svaki kutak naše planete, a ono što je zajedničko za sve, bez obzira iz koje smo države, kog smo pola, vere, rase ili seksualne orijentacije, jeste da smo svi ljudi i da smo u ovome zajedno. Takođe, prema dostupnim podacima, Srbija pripada grupi od 14 zemalja sveta sa najstrožim merama zaštite.¹⁶ S obzirom na to, u ovom trenutku je ključno poštovanje i zaštita ljudskih prava, a u nastavku teksta možete videti šta preporučuju različiti mehanizmi Ujedinjenih nacija i Saveta Evrope u vezi sa poštovanjem i zaštitom ljudskih prava u vreme pandemije.

¹⁵ COVID-19, dostupno na: <https://covid19.rs/>, pristupljeno 14. aprila 2020.

¹⁶ Srbija u grupi od 14 zemalja sveta sa najstrožim merama zaštite, *Danas*, 12. april 2020, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/srbija-u-grupi-od-14-zemalja-sveta-sa-najstrozim-merama-zastite/>, pristupljeno 13. aprila 2020.

Apel Specijalnih procedura Ujedinjenih nacija

U apelu se navodi da sve vanredne mere u odgovoru na koronavirus moraju da budu srazmerne, neophodne i nediskriminatorne, kao i da restriktivne mere uvedene u odgovoru na virus moraju biti motivisane legitimnim ciljevima zaštite javnog zdravlja, te da se ne smeju zloupotrebiti za suzbijanje političkih neslaganja. U [saopštenju Dunje Mijatović, Komesarke za ljudska prava Saveta Evrope](#), takođe se navodi da je potrebno da vlade država preduzimaju mere koje nisu diskriminatorne i koje su proporcionalne ciljevima mera.

Set preporuka (UN Women)

Preporuke se odnose na potrebe i liderstvo žena radi delotvornih odgovora na COVID-19, imajući u vidu da žene širom sveta čine 70% zaposlenih u zdravstvenom i socijalnom sistemu, a pored toga žene tri puta više vremena posvećuju neplaćenim kućnim poslovima u odnosu na muškarce.

Kako uključiti marginalizovane i ranjive osobe u komunikaciju o riziku i u angažovanje zajednice (UN Women)

Marginalizovane i ranjive osobe¹⁷ susreću se sa najvećim stepenom

¹⁷ Žene, starija lica, adolescenti, mladi i deca, osobe sa invaliditetom, autohtono stanovništvo, izbeglice, migranti i manjine

društvenoekonomske marginalizacije, a postaju još ranjiviji/e u vanrednim situacijama. Razlog za to su faktori poput odsustva pristupa delotvornim sistemima praćenja i ranog upozoravanja i zdravstvenim uslugama.

Apel u vezi sa nasiljem u porodici (UN specijalna izvestiteljka za nasilje prema ženama Dubravka Šimonović)

Postoji velika verovatnoća da će već rasprostranjeno nasilje u porodici još više porasti, a ta situacija se značajno pogoršava u izolaciji, ali i usled finansijskog ograničenja i opšte neizvesnosti koja daje dodatnu moć i kontrolu nasilnicama. Takođe, rizik se povećava u trenutku kada žrtvama nisu na raspolaganju sigurne kuće i usluge pomoći ili je njihova raspoloživost smanjena, kada je teško doći do onih koje još rade i kada je podrška u zajednici manja, policijske intervencije malobrojnije, a pristup pravdi otežan jer su mnogi sudovi zatvoreni. U povećanom riziku od nasilja u porodici su žene sa invaliditetom, migrantkinje bez dokumenata, kao i žrtve trgovine ljudima.

Apel o zaštiti prava starijih osoba (UN nezavisna ekspertkinja za uživanje svih prava starijih osoba Rosa Kornfeld-Matte)

Starije osobe su izložene starosnoj diskriminaciji („ejdzizmu“), te im je potrebna posebna zaštita radi

ravnopravnog ostvarivanja svih prava, uključujući pristup zdravstvenoj zaštiti. U doba koronavirusa starije osobe su dospele u centar pažnje, ali se njihov glas i mišljenje ne čuje, a umesto toga, još više je došao do izražaja ejdžizam ukorenjen u našim društvima. Posebno je istaknuta zabrinutost za starije osobe sa zdravstvenim problemima, kao i za starije osobe koje su već socijalno isključene, žive u siromaštvu, imaju ograničen pristup uslugama zdravstvene zaštite ili žive u ograničenom prostoru, poput zatvora i rezidencijalnih ustanova. Naglašeno je da socijalno distanciranje ne sme da postane socijalno isključivanje (npr. zabrana poseta u rezidencijalnim ustanovama).

Apel za poštovanje [prava osoba sa invaliditetom](#) (UN specijalna izvestiteljka o pravima osoba sa invaliditetom Catalina Devandas)

Osobe sa invaliditetom se osećaju zaboravljeno, a mere ograničenja širenja virusa, kao što su socijalna distanca i samoizolacija, mogu biti neizvodljive za one koji se oslanjaju na podršku drugih da jedu, da se obuku i okupaju. Poseban osvrt se odnosi na položaj osoba sa invaliditetom u institucijama, psihijatrijskim i rezidencijalnim ustanovama, kao i u zatvorima. Položaj ovih ljudi je posebno težak, s obzirom na veliki rizik od zaraze i nedostatka nadzora, a dodatno je pogoršan merama i ovlašćenjima koji proističu iz vanrednog stanja.

Pored ovog apela, izdato je zajedničko saopštenje predsednika Komiteta Ujedinjenih nacija za prava osoba sa invaliditetom, u ime Komiteta za prava osoba sa invaliditetom i specijalne izaslanice generalnog sekretara UN za pitanja invaliditeta i pristupačnosti - [osobe sa invaliditetom i COVID-19](#), u kom se navodi da države treba da obezbede sigurnost i integritet osoba sa invaliditetom i ubrzaju sprovođenje mera deinstitucionalizacije iz svih tipova ustanova, kao i da država treba da omogući pristup zdravstvenim uslugama i da im pruže zdravstvenu zaštitu u istom obimu, kvalitetu i standardu kao i drugim osobama, uključujući i usluge zaštite mentalnog zdravlja. Takođe, navedeno je da je potrebno da države osiguraju obezbeđivanje hrane, lekova i drugih potrepština za osobe sa invaliditetom u situacijama izolacije i karantina. Mora se obezbediti i niz usluga podrške u zajednici, uključujući pomoć u kući i personalnu asistenciju i usluge rehabilitacije, kada su potrebne i koje se ne smeju obustavljati jer su od suštinskog značaja za ostvarivanje prava osoba sa invaliditetom.

[Neformalni izveštaj Savetu za ljudska prava](#) (Mišel Bašele, visoka komesarka UN za ljudska prava)

U fokusu ovog izveštaja su urgentna pitanja u pogledu građanskih, političkih, ekonomskih i socijalnih prava, s obzirom na to da pandemija ogoljava štetne posledice nejednakosti u svakom društvu. Vrlo verovatno da će reagovanje na ovu

situaciju zahtevati vanredne mere, ali vanredna situacija ne daje određene ruke da se zanemaruju obaveze u pogledu ljudskih prava. Takođe se navodi da je u ovom trenutku potrebno posvetiti više pažnje nekim rizičnim i ugroženim grupama i osmisлити mere za olakšavanje njihovog položaja (osobe koja borave u ustanovama u kojima su lišene slobode, kao i u drugim ustanovama - psihijatrijske ustanove i domovi za decu bez roditeljskog staranja; osobe sa invaliditetom; autohtoni narodi i manjine; migranti/kinje, izbeglice i interno raseljena lica; ljudi u konfliktnim područjima i posebno, starije osobe, naročito one koje žive same ili u ustanovama). S obzirom na položaj žena, efekti sprovedenih mera mogu da unazade ostvarivanje ravnopravnosti žena.

Apel Da niko ne bude izostavljen – u reagovanju na COVID-19, ne zaboravite na svoje obaveze (UN specijalni izvestilac o pravu na razvoj Saad Alfarargi)

Tokom aktuelne borbe protiv pandemije koronavirusa, donosioci/teljke odluka mogu odstupiti od svog obećanja o smanjenju nejednakosti između država i unutar njih, tako što će usvojiti mere koje mogu da učvrste i pogoršaju već postojeću ugroženost. U reagovanju na krizu, mnoge vlade uvode mere za podršku privredi i zaštitu stanovništva od negativnih efekata restriktivnih mera, međutim mere se uglavnom donose sa vrha, a redovni procesi konsultacija i participacije često izostaju ili su otežani zbog mera izolacije. Takođe, na međunarodnom nivou,

posebno u finansijskoj i ekonomskoj politici, skoro da nema smernica za odlučivanje zasnovano na pravima.

Saopštenje o pandemiji COVID-19 i ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima

Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava navodi da se pandemija veoma negativno odražava na ostvarivanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, a posebno na pravo najugroženijih grupa na zdravlje, a države imaju obavezu da preduzmu mere za sprečavanje ili bar ublažavanje tih efekata. UN nezavisni ekspert o efektima stranog duga Juan Pablo Bohoslavsky **apeluje** da je najbolji odgovor na potencijalnu ekonomsku i socijalnu katastrofu izazvanu pandemijom virusa COVID-19, stavljanje finansija u službu ljudskih prava i podržavanje manje imućnih kroz odvažne finansijske pristupe.

Reagovanje država na pretnju COVID-19 ne treba da ukine slobodu okupljanja i udruživanja (UN specijalni izvestilac o pravu na slobodu okupljanja i udruživanja Clément Voule)

Ograničenja javnih okupljanja i slobode kretanja iz razloga javnog zdravlja su opravdana kada su neophodna i srazmerna s obzirom na okolnosti. Nažalost, sa organizacijama civilnog društva su retko vođene konsultacije u procesu osmišljavanja ili revidiranja

odgovarajućih mera reagovanja, a u nekim slučajevima procesi donošenja mera i propisa su upitni. U mnogim slučajevima, te mere se sprovode diskriminatorno, pri čemu glavne mete predstavljaju opozicione ličnosti i grupe, kao i ugrožene zajednice. Posebno su zabrinjavajuće situacije u kojima su vlade iskoristile krizu da suspenduju ustavne garancije, da donesu vanredne propise koji im daju široka ovlašćenja i da vladaju uredbama. Nekoliko država je već odložilo planirane izbore, a da nisu uložile sve napore da razmotre bezbedne alternative.

Apel za vlade da promovišu i zaštite pristup i [slobodan protok informacija](#) (međunarodni eksperti/kinje)

Kako je navedeno, zdravlje ljudi ne zavisi samo od lako dostupne zdravstvene zaštite, već i od pristupa tačnim informacijama o virusu i sredstvima za zaštitu. Pravo na slobodu izražavanja (koje uključuje pravo traženja, primanja i prenošenja informacija i ideja svih vrsta, bez obzira na granice, putem bilo kojih medija) odnosi se na sve i svuda, te može biti podložno samo uskim ograničenjima.

[COVID-19 neće biti zaustavljen bez obezbeđivanja vode koja je sigurna za korišćenje ljudi koji žive u ugroženosti](#) (UN eksperti)

Kako je lična higijena, odnosno, pranje ruku sapunom i čistom vodom, od vitalnog značaja u borbi protiv COVID-19, vlade

širog sveta moraju obezbediti kontinuirani pristup dovoljnoj količini vode svom stanovništvu koje živi u najugroženijim uslovima. Na ovo se apelovalo imajući u vidu da 2,2 milijarde osoba širom sveta nema pristup tekućoj vodi, a odnosi se na ljude koji žive u neformalnim naseljima, beskućnike, ruralno stanovništvo, žene, decu, starije osobe, osobe sa invaliditetom, migrante, izbeglice i ostale grupe.

Apel u vezi [prava na adekvatno stanovanje](#) (UN specijalna izvestiteljka o pravu na adekvatno stanovanje Leilani Farha)

Usled pandemije posebno su ugroženi beskućnici i osobe koje žive u prihvatilištima i nehygieničkim naseljima. Često žive u prenaseljenim prostorima, bez pristupa vodi i kanalizaciji – što ih čini posebno ranjivim na virus, jer često imaju višestruke probleme sa zdravljem. Ljudi koji se suočavaju s gubitkom radnog mesta i ekonomskim problemima, mogu doći u situaciju neplaćanja hipoteke, gubitka doma i evikcija.

[Apel u vezi manjina](#) (UN specijalni izvestilac za pitanja manjina Fernand de Varennes)

U apelu je izražena zabrinutost zbog brojnih izveštaja o ksenofobiji i isključivanju manjina u različitim delovima sveta, od poziva na uskraćivanje lečenja migrantima/kinjama bez dokumenata do neobjavlivanja

informacija o pandemiji na jezicima manjina, uključujući znakovni jezik.

Apel u vezi interno raseljenih lica (UN specijalna izvestiteljka o pravima interno raseljenih lica Cecilia Jimenez-Damary)

Interno raseljena lica su u povećanom riziku od izloženosti COVID-19 zbog ograničenog pristupa zdravstvenoj zaštiti, vodi, sanitarnim uslovima, hrani i adekvatnom smeštaju, a često se suočavaju i sa diskriminacijom. Raseljene osobe sa invaliditetom ili pripadnici/ce manjinskih grupa ili autohtonih zajednica mogu da naiđu na još veće prepreke u pristupu osnovnim uslugama i zdravstvenoj zaštiti.

Apel u vezi zaštite dece (UN ekspertkinje Maud de Boer-Buquicchio i Najat Maalla M'jid)

Dece širom sveta su za vreme pandemije COVID-19 podložnija nasilju, prodaji, trgovini, seksualnom zlostavljanju i eksploataciji. Roditeljima, starateljima, pružaocima usluga i službenicima organa unutrašnjih poslova potrebna je dodatna podrška da bi povećane rizike po decu sveli na najmanju moguću meru. Mere zabrane kretanja i nedostaci u pružanju ionako ograničenih usluga zaštite dece, stavljaju u još ugroženiji položaj decu koja žive u psihijatrijskim ustanovama i ustanovama socijalne zaštite, domovima za decu bez roditeljskog staranja,

izbegličkim kampovima, imigracionim pritvorskim jedinicama i drugim ustanovama zatvorenog tipa jer će slučajevi nasilja, seksualnog zlostavljanja i eksploatacije dece smeštene u tim objektima verovatno ostati neotkriveni. **Komite** za prava deteta upozorio je na to da pandemija prouzrokovana virusom COVID-19 na mnogu decu ostavlja jake fizičke, emocionalne i psihičke efekte, posebno u državama koje su proglasile vanredno stanje i uvele zabrane kretanja i poziva države da štite prava dece.

Pripravnost, prevencija i kontrola COVID-19 u zatvorima i drugim ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode - Privremene smernice

Svetska zdravstvena organizacija: Lica lišena slobode, kao što su ljudi u zatvorima i drugim ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode, verovatno su podložniji epidemiji koronavirusa nego opšta populacija zbog zatvorenih uslova u kojima žive zajedno tokom dužeg vremenskog perioda. Pored toga, zatvori i slična okruženja u kojim se ljudi nalaze u neposrednoj blizini mogu da deluju kao izvor infekcije, pojačanja i širenja zaraznih bolesti unutar i izvan zatvora.

Potkomitet za prevenciju torture državama članicama i nacionalnim mehanizmima za prevenciju torture u vezi sa pandemijom koronavirusa dao je **savet** u kom je naveo da lica lišena slobode predstavljaju posebno osetljivu grupu zbog prirode ograničenja koja su im već

izrečena i svojih ograničenih mogućnosti da preduzimaju mere predostrožnosti. U zatvorima i drugim objektima u kojima su

lica lišena slobode, od kojih su mnogi veoma pretrpani i nehigijenski, sve više se javljaju i akutni problemi.

Na sajtu [FemPlatz](#)-a možete videti važne informacije o poštovanju ljudskih prava i o prevenciji i ponašanju tokom epidemije COVID-19, kao i kontakte organizacija koje mogu da obezbede informacije u vezi sa zaštitom ljudskih prava i/ili podršku tokom perioda izolacije. Takođe, možete nas kontaktirati putem email adrese femplatz@gmail.com za sve potrebne informacije u domenu praćenja i poštovanja ljudskih prava, posebno ženskih prava.

